DEĞERLENDİRME

TÜRK AKADEMİSİ
SİYASİ SOSYAL STRATEJİK ARAŞTIRMALAR VAKFI

DÜNYA EKONOMİK GÖRÜNÜMÜ VE TÜRKİYE EKONOMİSİNİN 2013 YILI PERFORMANSI

TÜRK AKADEMİSİ SİYASİ SOSYAL STRATEJİK ARAŞTIRMALAR VAKFI

Atila BEDİR

Ekonomi Araştırmaları Merkezi
Değerlendirme No. 7 // Nisan 2014
www.turkakademisi.org.tr

TÜRK AKADEMİSİ Siyasi Sosyal Stratejik Araştırmalar Vakfı (TASAV)

Türkiye'de ve dünyada, yaşanmış ve yaşanmakta olan olayları; siyasî, sosyal, tarihî ve kültürel derinlik içinde ve stratejik bir bakış açısıyla değerlendiren, yeni tasarımlar ortaya koyarak gelecek vizyonu oluşturan bir düşünce kuruluşudur.

TASAV, bilimsel kıstasları esas alarak ulusal, bölgesel ve uluslararası düzeyde araştırma, inceleme ve değerlendirme faaliyetlerinde bulunmaktadır. Çalışmalarını hiçbir kâr amacı gütmeden ilgililer ile paylaşan TASAV; tarafsız, doğru, güncel ve güvenilir bilgiler ışığında kamuoyunu aydınlatmaya çalışmaktadır.

TASAV'ın amacı; ülkemizin ekonomik, sosyal, siyasî, kültür ve eğitim hayatının geliştirilmesine; millî menfaat ve birlik anlayışının, insan hak ve özgürlüklerinin, demokrasi kültürünün, jeopolitik ve jeostratejik düşünce biçiminin yaygınlaştırılmasına; toplumda millî, vicdanî ve ahlâkî değerlerin hâkim kılınmasına ve Türkiye'nin dünyadaki gelişmelerin belirleyicisi olmasına bilimsel faaliyetler aracılığıyla katkı sağlamaktır.

ARAŞTIRMAMERKEZLERİ

TASAV, aşağıda belirtilen altı Stratejik Araştırma Merkezi vasıtasıyla çalışmalarını yürütmektedir:

1. Dış Politika Araştırmaları Merkezi
2. Güvenlik Araştırmaları Merkezi
3. Siyaset, Hukuk ve Yönetim Araştırmaları Merkezi
4. Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Merkezi
5. Ekonomi Araştırmaları Merkezi
6. Enerji Araştırmaları Merkezi

DÜNYA EKONOMİK GÖRÜNÜMÜ VE TÜRKİYE EKONOMİSİNİN 2013 YILI PERFORMANSI

Atila BEDİR
Ekonomi Araştırmaları Merkezi
Değerlendirme No: 7 // Nisan 2014
www.turkakademisi.org.tr

Bu yazının tüm hakları saklıdır. Yazının telif hakkı TASAV'a ait olup kaynak gösterilerek yapılacak makul alıntılamalar dışında önceden izin almadan kullanılamaz ve çoğaltılamaz.

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ **1**

1) DÜNYA EKONOMİSİ **2**

1.1. Dünya Ekonomisinde Uzun Dönemli Eğilimler 2

1.2. Dünya Ekonomik Büyümesi: Küresel Ekonomik Kriz ve Borç Krizleri 5

1.3. AB Ülkeleri Sanayi Üretimi 6

1.4. Kamu Borçlanması 7

1.5. Küresel Ekonomide Gelecek Döneme İlişkin Beklentiler 8

2) 2013 YILINDA TÜRKİYE EKONOMİSİ VE SANAYİİ **9**

2.1. Makroekonomik Temel Sorunlar 9

2.1.1. Düşük Tasarruf Oranı 9

2.1.2. Dış Ticaret Açığı 9

2.1.3. Cari Açık 10

2.1.4. Dış ve İç Borçlar 11

2.2. Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla (GSYH) 11

2.2.1. Harcamalar İtibarıyla Gayri Safi Yurtiçi Hasıla 11

2.3. Sanayi Üretimi 12

2.4. İmalat Sanayii Kapasite Kullanım Oranı 13

2.5. İhracat 13

2.6. İthalat 13

2.7. İşsizlik 14

2.8. FED'in Tahvil Alımlarını Azaltma Kararının Piyasalara Etkisi 14

2.9. Türkiye Ekonomisi Büyüme Tahminleri 14

SONUÇ **15**

KAYNAKÇA **18**

GİRİŞ

Günümüzde hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkeler, dünya ölçeğinde konumunu yükseltmek, uluslararası rekabet üstünlüğü sağlayarak artan dünya ticaretinden daha fazla pay alabilmek ve vatandaşlarının refah düzeyini artırmak için birbirleriyle çetin bir rekabet içerisindedirler. Bu rekabette, bilgi ve iletişim teknolojilerinde kaydedilen köklü gelişmelerle birlikte bilgiye dayalı üretim, yenilik yapabilme ve verimlilik artışları geçmişe kıyasla daha da önem kazanmakta, nitelikli işgücü başta olmak üzere mevcut faktör donanımını en uygun biçimde değerlendirerek rekabetçi üstünlükler oluşturabilme kabiliyeti belirleyici olmaktadır.

Bir ekonomide, uzun dönemde elzem olan sürdürülebilir bir iktisadi büyümenin sağlanması, ekonomik ve sosyal kalkınmanın gerçekleştirilebilmesi için öncelikle makro dengelerin sağlıklı olması gerekmektedir. Bununla birlikte, ekonomideki yapısal kırılganlıkları giderecek ve makro dengeleri destekleyecek nitelikte, yerel kaynaklara dayalı, bilgi ve teknoloji yoğun, yüksek katma değerli, uluslararası düzeyde rekabet gücüne sahip mal ve hizmet üretimi bilhassa önem arz etmektedir.

Bu çerçevede, ekonomide bir yandan makro düzeyde tasarruf-yatırım dengesi, dış ticaret ve cari denge, bütçe dengesi, borç düzeyi ve fiyat istikrarı gibi konular üzerine eğilinirken, büyüme oranı ve büyümenin kaynakları, yatırım, üretim ve ihracat yapabilme ve yeterli istihdam oluşturabilme kapasitesi de bir bütünlük içerisinde özenle ele alınması gereken temel hususlardır. Diğer taraftan, mal ve sermaye hareketlerindeki serbestleşme ile artan mal ve finansal akımların ülkeleri birbirine daha bağımlı kıldığı günümüz dünyasında, özellikle büyük ekonomilerde yaşanan finansal ve ekonomik dalgalanmaların, ekonomik ve siyasi kırılganlıklarına bağlı olarak diğer ülkeleri etkilediği de bir gerçektir.

Bu çalışmada ulusal ve uluslararası resmi verilere dayalı olarak, öncelikle dünya hasılası, dış ticareti ve doğrudan yabancı sermaye yatırımları yönüyle dünya ekonomisinde yaşanan uzun dönemli eğilimler, dünya ekonomisinin son dönemdeki büyüme performansı ve geleceğe yönelik beklentiler, bu dönemde karşı karşıya kalınan küresel ekonomik kriz ve borç krizlerinin seyri ile Amerikan Merkez Bankası FED'in tahvil alım kararlarının gelişmekte olan piyasalara etkileri analiz edilmektedir. Daha sonra, Türkiye ekonomisinin 2013 yılı itibarıyla tasarruf-yatırım açığı, dış ticaret açığı, cari açık, borç stoku gibi bilhassa önem arz eden temel makroekonomik sorunları incelenmektedir. Ayrıca Türkiye ekonomisinin son yıllardaki büyüme performansı, büyümenin kaynaklarındaki durum, sanayi üretimi, kapasite kullanımı, ihracat, ithalat, işsizlik düzeyi ele alınmakta ve geleceğe yönelik tahmin ve değerlendirmelerde bulunulmaktadır.

1) DÜNYA EKONOMİSİ

1.1. Dünya Ekonomisinde Uzun Dönemli Eğilimler

1990-2012 yılları arasında, miktar bazında dünya hasılası yıllık ortalama yüzde 2,3 artarken, değer bazında dünya mal ihracatı yüzde 7,9[1], doğrudan yabancı sermaye girişleri yüzde 8,9 artmıştır[2] (WTO, 2013; UNCTADSTAT).

Dünya hasılasına kıyasla, dünya ticareti ve doğrudan yabancı sermaye girişlerinin çok daha fazla arttığı bu dönemde, dünya ekonomisi içerisinde gelişmiş ülkelerin ağırlığı azalırken gelişmekte olan ülkelerin payı artmıştır.

Gelişmiş ekonomilerin dünya hasılası içerisinde 1990 yılında yüzde 79,7'olan payı, son yıllarda yaşanan ABD konut piyasası ve Avro Bölgesi kamu borç stoku kaynaklı ekonomik krizlerin de etkisiyle 2012 yılında yüzde 62,0'a düşerken; yükselen ve gelişmekte olan ülkelerin payı 1990-2012 döneminde yüzde 20,3'ten yüzde 38,0'a yükselmiştir (Çizelge 1).

Bu kapsamda, aynı dönemde dünya hasılası içinde AB'nin payı yüzde 31,8'den yüzde 23,4'e, ABD'nin payı yüzde 26,2'den yüzde 22,8'e, Japonya'nın payı yüzde 13,7'den yüzde 8,4'e gerilemiştir. Buna karşılık, kaydettiği yüksek büyümeyle, Çin'in dünya hasılası içerisinde 1990 yılında yüzde 1,8 olan payı, 2012 yılında yüzde 11,5'e yükselmiştir.

Çizelge 1 –Önemli Ülkeler/Bölgeler İtibarıyla Dünya Hasılasında Gelişmeler

Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYH)					(Milyar ABD Doları)
	1990	**2000**	**2005**	**2010**	**2012**
I- Gelişmiş Ekonomiler	**17.644,1**	**25.688,1**	**34.699,7**	**41.475,3**	**44.169,6**
- AB – 27	7.044,4	8.509,2	13.784,3	16.367,1	16.673,3
- ABD	5.800,5	9.951,5	12.638,4	14.958,3	16.244,6
- Japonya	3.030,1	4.667,5	4.522,2	5.495,4	5.960,3
II-Yükselen ve Gelişmekte Olan Ülkeler	**4.493,5**	**6.460,6**	**10.815,1**	**21.704,3**	**27.107,8**
- Brezilya	507,8	642,4	890,1	2.142,9	2.253,1
- Meksika	282,6	628,9	849,0	1.046,7	1.177,4
- Çin	390,3	1.198,5	2.256,9	5.930,4	8.221,0
- Hindistan	325,9	479,9	809,7	1.711,0	1.841,7
- Malezya	44,0	93,8	138,0	247,5	304,7
- Rusya	...	259,7	763,7	1.524,9	2.029,8
- Türkiye	*202,4*	*266,4*	*482,7*	*731,6*	*785,8*
Dünya Toplamı	**22.137,6**	**32.148,6**	**45.514,9**	**63.179,6**	**71.277,4**

[1] Aynı dönemde miktar bazında dünya mal ihracatı yüzde 5,2 artmıştır.

[2] Dünya ekonomisinde son dönemde yaşanan ekonomik kriz ve borç krizlerinin etkisinin henüz olmadığı 1990-2007 yılları arasında dünya hasılası yıllık ortalama artışı yüzde 2,6 iken, değer bazında dünya mal ihracat artışı yüzde 8,6, doğrudan yabancı sermaye girişleri artışı yüzde 14,3 olmuştur.

Gayri Safi Yurtiçi Hasılanın Dağılımı (%)					
	1990	**2000**	**2005**	**2010**	**2012**
I- Gelişmiş Ekonomiler	**79,7**	**79,9**	**76,2**	**65,6**	**62,0**
- AB – 27	31,8	26,5	30,3	25,9	23,4
- ABD	26,2	31,0	27,8	23,7	22,8
- Japonya	13,7	14,5	9,9	8,7	8,4
II-Yükselen ve Gelişmekte Olan Ülkeler	**20,3**	**20,1**	**23,8**	**34,4**	**38,0**
- Brezilya	2,3	2,0	2,0	3,4	3,2
- Meksika	1,3	2,0	1,9	1,7	1,7
- Çin	1,8	3,7	5,0	9,4	11,5
- Hindistan	1,5	1,5	1,8	2,7	2,6
- Malezya	0,2	0,3	0,3	0,4	0,4
- Rusya	...	0,8	1,7	2,4	2,8
- Türkiye	*0,9*	*0,8*	*1,1*	*1,2*	*1,1*
Dünya Toplamı	**100**	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**

Kaynak: Kalkınma Bakanlığı, (2010; 2013a), Uluslararası Ekonomik Göstergeler çalışmasından uyarlanmıştır. 2010 ve 2012 yılı gelişmiş ekonomiler, yükselen ve gelişmekte olan ülkeler ile dünya toplamında, IMF-World Economic Outlook Database verisi kullanılmıştır.

Dünya ticareti içerisinde gelişmekte olan ülkelerin payındaki artış ise daha belirgindir.1990-2012 yılları arasında, gelişmiş ekonomilerin ihracatı yıllık ortalama yüzde 6,6 artarken; yükselen ve gelişmekte olan ülkelerin ihracatı yıllık ortalama yüzde 10,4 oranında artmıştır. Çizelge 2'de görüldüğü üzere, dünya mal ihracatı 1990 yılında 3.449 milyar ABD Dolarından[3] 2012 yılında 18.168 milyar Dolara yükselmiştir. Dünya ihracatı içerisinde gelişmiş ekonomilerin payı 1990 yılında yüzde 74,6 düzeyinden 2012 yılında yüzde 57,8'e düşerken; yükselen ve gelişmekte olan ülkelerin payı yüzde 25,4'ten yüzde 42,2'ye yükselmiştir.

Aynı dönemde, AB'nin dünya ihracatındaki payı yüzde 43,9'dan yüzde 31,9'a düşmüş, ABD'nin payı yüzde 8,5 düzeyinde kalırken, Japonya'nın payı ise yüzde 8,2'den yüzde 4,4'e gerilemiştir. Ancak, özellikle Çin'in ihracatındaki artış dikkat çekmektedir. Çin'in dünya ihracatı içinde 1990 yılında yüzde 1,5 olan payı, 2012 yılında yüzde 11,3'e yükselmiştir.

Çizelge 2–Önemli Ülkeler/Bölgeler İtibarıyla Dünya Ticaretinde Gelişmeler

Dünya Mal İhracatı (f.o.b)				(Milyar Dolar)	
	1990	**2000**	**2005**	**2010**	**2012**
I- Gelişmiş Ekonomiler	**2.572,6**	**4.736,0**	**6.977,8**	**9.241,2**	**10.492,2**
- AB – 27	1.514,2	2.340,9	3.911,3	5.156,9	5.803,3
- ABD	288,8	786,8	912,8	1.278,5	1.545,7
- Japonya	282,3	459,5	567,6	769,8	798,6
II-Yükselen ve Gelişmekte Olan Ülkeler	**876,4**	**1.720,0**	**3.515,2**	**5.939,2**	**7.675,9**
- Brezilya	31,4	55,1	118,3	201,9	242,6
- Meksika	40,7	166,1	214,2	298,1	370,9
- Çin	51,5	249,1	762,5	1.578,3	2.048,9
- Hindistan	18,3	43,3	102,2	226,4	296,8

[3] Metin içerisinde bundan sonra kısaca "Dolar" ifadesi kullanılacaktır.

- Malezya	28,8	98,4	141,9	198,6	227,4
- Rusya	...	105,0	243,8	400,4	529,3
- *Türkiye*	*13,0*	*30,8*	*78,4*	*113,9*	*152,5*
Dünya Toplamı	**3.449,0**	**6.456,0**	**10.493,0**	**15.180,4**	**18.168,0**
Dünya Mal İhracatının Dağılımı (%)					
	1990	**2000**	**2005**	**2010**	**2012**
I- Gelişmiş Ekonomiler	**74,6**	**73,4**	**66,5**	**60,9**	**57,8**
- AB – 27	43,9	36,3	37,3	34,0	31,9
- ABD	8,4	12,2	8,7	8,4	8,5
- Japonya	8,2	7,1	5,4	5,1	4,4
II-Yükselen ve Gelişmekte Olan Ülkeler	**25,4**	**26,6**	**33,5**	**39,1**	**42,2**
- Brezilya	0,9	0,9	1,1	1,3	1,3
- Meksika	1,2	2,6	2,0	2,0	2,0
- Çin	1,5	3,9	7,3	10,4	11,3
- Hindistan	0,5	0,7	1,0	1,5	1,6
- Malezya	0,8	1,5	1,4	1,3	1,3
- Rusya	...	1,6	2,3	2,6	2,9
- Türkiye	***0,4***	***0,5***	***0,7***	***0,8***	***0,8***
Dünya Toplamı	**100**	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**

Kaynak: Kalkınma Bakanlığı, (2010; 2013a), Uluslararası Ekonomik Göstergeler çalışmasından uyarlanmıştır. 2010 ve 2012 yılı dünya toplamı, gelişmiş ekonomiler ile yükselen ve gelişmekte olan ülkeler toplamıdır.

2007 yılında 2.002,7 milyar Dolara kadar yükselen dünya genelinde doğrudan yabancı sermaye girişleri, bu yıllardan sonra yaşanan ekonomik krizlerin de etkisiyle azalarak 2012 yılında 1.350,9 milyar Dolara gerilemiştir. Özellikle Avrupa Birliğine gelen doğrudan yabancı sermaye girişleri azalırken, gelişmekte olan ülkelere yönelik doğrudan yabancı sermaye girişleri artış eğilimini devam ettirmiştir. 1990-2012 yılları arasında, gelişmekte olan ülkelere yönelik doğrudan yabancı sermaye girişleri yıllık ortalama yüzde 14,6 artmış ve 2012 yılı doğrudan yabancı sermaye girişlerinin 702,8 milyar Doları gelişmekte olan ülkelere olmuştur (UNCTADSTAT; UNCTAD, 2013)

Ancak, dünya ekonomisinde halen daha ABD, Avrupa Birliği ve Japonya büyük bir ağırlık teşkil etmekte, bu ülkelerin dünya ekonomisindeki sürükleyici konumu devam etmekte, Çin'in ağırlığı ise gittikçe artmaktadır.

Nitekim, 2012 yılı itibariyle, ABD, AB ülkeleri, Japonya ve Çin'in dünya hasılası içerisinde yüzde 66,1, dünya ihracatı içerisinde yüzde 56,1 payı bulunmaktadır (Çizelge 1 ve Çizelge 2).

Dolayısıyla, mal ve sermaye hareketlerindeki serbestleşme ile artan mal ve finansal akımların ülkeleri birbirine daha bağımlı kıldığı günümüz dünyasında, büyük ekonomilerde yaşanan finansal ve ekonomik dalgalanmalar, ekonomik ve siyasi kırılganlıklara bağlı olarak diğer ülkeleri de etkilemektedir.

1.2. Dünya Ekonomik Büyümesi: Küresel Ekonomik Kriz ve Borç Krizleri

2000'li yıllarda dünya ekonomisinde özellikle gelişmekte olan ülkeler öncülüğünde yüksek bir büyüme gerçekleşmiştir. Örneğin, 2005-2007 yılları arasında, dünya hasılasında yıllık yüzde 5'ler düzeyinde bir büyüme kaydedilmiş, bu büyümede yükselen ve gelişmekte olan ülkelerde yıllık yüzde 8'leri aşan yüksek büyüme etkili olmuştur (Çizelge 3).

Ancak, dünya ekonomisindeki bu genişleme süreci 2007 yılının ortalarından itibaren ABD konut piyasası kaynaklı finansal krizin etkisine girmiştir. Krizin etkileri reel kesimde derin şekilde hissedilmiş ve 2008 yılı ile özellikle 2009 yılında dünya genelinde ekonomik bir kriz yaşanmıştır. 2009 yılında, ABD ekonomisi yüzde 2,8, Avro Bölgesi yüzde 4,4 küçülmüştür. Ekonomik krizin etkisi özellikle gelişmiş ülkelerde daha derinden hissedilmiş, 2009 yılında gelişmiş ülke ekonomileri yüzde 3,4 daralırken, Çin ve Hindistan başta olmak üzere yükselen ve gelişmekte olan ülkelerde yüzde 3,1 büyüme kaydedilebilmiştir (Çizelge 3).

Ekonomik kriz yılı olan bahse konu 2009 yılında, yükselen ve gelişmekte olan ülkeler genelinde sağlanabilen yüzde 3,1'lik bu ortalama büyümeye rağmen, aynı grup ülke ekonomileri arasında yer alan Türkiye ekonomisi yüzde 4,8 küçülmüştür. Aynı yılda, Türkiye imalat sanayii ise yüzde 7,2 küçülmüştür.

Çizelge 3 – Ekonomik Büyüme (Reel GSYH yıllık artış, yüzde)

											2014 Tahminleri		
	1995-2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	IMF	AB	OECD
ABD	3,4	3,4	2,7	1,8	-0,3	**-2,8**	2,5	1,8	2,8	1,9	2,8	2,9	2,9
Avro Bölgesi	2,2	1,7	3,2	3,0	0,4	**-4,4**	2,0	1,5	**-0,7**	-0,4	1,0	1,2	1,0
- Almanya	1,3	0,8	3,9	3,4	0,8	**-5,1**	3,9	3,4	**0,9**	0,5	1,6	1,8	1,7
- Fransa	2,2	1,8	2,5	2,3	-0,1	**-3,1**	1,7	2,0	**0,0**	0,2	0,9	1,0	1,0
- İtalya	1,6	0,9	2,2	1,7	-1,2	**-5,5**	1,7	0,4	**-2,5**	-1,8	0,6	0,6	0,6
- İspanya	3,7	3,6	4,1	3,5	0,9	**-3,8**	-0,2	0,1	**-1,6**	-1,2	0,6	1,0	0,5
İngiltere	3,4	3,2	2,8	3,4	-0,8	**-5,2**	1,7	1,1	**0,3**	1,7	2,4	2,5	2,4
AB	2,6	2,4	3,6	3,4	0,6	**-4,4**	2,0	1,7	**-0,3**	0,1	...	1,6	...
Japonya	1,1	1,3	1,7	2,2	-1,0	**-5,5**	4,7	-0,6	1,4	1,7	1,7	1,6	1,5
Çin	9,2	11,3	12,7	14,2	9,6	9,2	10,4	9,3	7,7	7,7	7,5	7,4	8,2
Hindistan	6,2	9,3	9,3	9,8	3,9	8,5	10,5	6,3	3,2	4,4	5,4	4,7	4,7
Dünya Toplamı	**3,6**	**4,7**	**5,2**	**5,3**	**2,7**	**-0,4**	**5,2**	**3,9**	**3,1**	**3,0**	**3,7**	**3,6**	**...**
-Gelişmiş Ülkeler	2,8	2,8	3,0	2,7	0,1	-3,4	3,0	1,7	1,4	1,3	2,2	2,2	...
-Yükselen ve Gelişmekte Olan Ülkeler	4,9	7,3	8,3	8,7	5,8	3,1	7,5	6,2	4,9	4,7	5,1	5,0	...

Kaynak: IMF (2013b; 2014),AB Komisyonu (2014) ve OECD verilerinden türetilmiştir.(2012 yılı verilerinde IMF (2014) verileri de dikkate alınmıştır. 2014 yılı için, IMF tahmini Ocak 2014, AB tahmini Şubat 2014, OECD tahmini Kasım 2013 tarihli tahminlerdir.

Daha sonra, 2010 yılında dünya ekonomisinde gözlenen toparlanma eğilimi 2011 yılında sürdürülememiş, özellikle Avro Bölgesi ekonomileri gibi gelişmiş ülkelerin kamu borçlarının yüksekliği ve sürdürülebilirliği sorunu, 2012 yılında AB ülkeleri başta olmak üzere dünya ekonomisini tekrar etkiler hale gelmiştir.

Bu çerçevede, Avro Bölgesi başta olmak üzere dünya ekonomisindeki yavaşlama gittikçe hissedilir olmuş ve dünya hasılasındaki büyüme, 2010 yılında yüzde 5,2 iken, 2011 yılında yüzde 3,9'a, 2012 yılında yüzde 3,1'e gerilemiştir.

2012 yılında Avro Bölgesi kaynaklı borç krizinin AB ekonomileri üzerindeki etkileri derinleşmiş ve Avro Bölgesi yüzde 0,7, AB Ülkeleri geneli ise yüzde 0,3 küçülmüştür (Çizelge 3).

Bununla birlikte, borç krizinin dünya ekonomisine etkileri 2012 yılına benzer şekilde 2013 yılında da sürmüş ve gelişmekte olan ülkelerde kaydedilen yüzde 4,7'lik büyümenin etkisiyle dünya hasılasında ancak yüzde 3'lük bir reel artış sağlanabilmiştir. 2013 yılında gelişmiş ülke ekonomilerindeki büyüme ise yüzde 1'ler düzeyinde sınırlı kalmıştır. 2013 yılında ABD ekonomisi yüzde 1,9 büyürken, Avro Bölgesi ekonomileri yüzde 0,4 küçülmüştür. Çin'in ekonomik büyümesi çok yüksek olmakla birlikte, geçmiş yıllara göre nispeten bir yavaşlamanın olduğu görülmektedir (Çizelge 3).

2013 yılı büyüme rakamları çeyrekler itibariyle analiz edildiğinde, ABD ekonomisinde gözlenen toparlanmaya rağmen, Avro Bölgesi ekonomilerindeki daralmanın hızında zamanla kısmen bir azalma olsa da ancak dördüncü çeyrekte yüzde 0,5 oranında bir büyümenin sağlanabildiği görülmektedir. 2013 yılı dördüncü çeyreğinde, AB'nin önemli ekonomilerinden örneğin İtalya'da halen yüzde 0,8, İspanya'da yüzde 0,2 küçülme yaşanmıştır[4].

1.3. AB Ülkeleri Sanayi Üretimi

Ekonomik faaliyetlerde öncü bir gösterge niteliğinde olan sanayi üretimindeki gelişmeler, bahse konu ekonominin geneli bakımından önemli işaretler sunabilmektedir. Bu açıdan, Türkiye ekonomisi açısından da önem arz eden AB'de 2013 yılındaki reel ekonomik durumu daha sağlıklı analiz edebilmek bakımından sanayi üretimindeki gidişatın ayrıntılı incelenmesinde yarar görülmektedir.

AB sanayi üretiminde 2012 yılında yaşanan daralmanın etkisi azalmakla birlikte 2013 yılının özellikle ilk yarısında da devam etmiştir. Nitekim,AB sanayi üretimi 2012 yılında yüzde 2,1, 2013 yılında yüzde 0,5 azalmıştır. Ancak, 2013 yılı ikinci yarısından itibaren bir önceki yılın aynı aylarına göre genel olarak bir iyileşmenin olduğu görülmektedir (Çizelge 4).

[4] EUROSTAT, eurostat newrelease euroindicators, http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_PUBLIC/2-05032014-BP/EN/2-05032014-BP-EN.PDF

Çizelge 4- AB Ekonomisinde Sanayi Üretim Artışı (%)

	Ocak	Şub.	Mart	Nisan	May.	Haz.	Tem.	Ağus.	Eylül	Ekim	Kasım	Ara.	Yıllık
2011	6,4	7,8	5,7	5,3	4,4	1,7	3,6	4,7	2,1	1,0	0,2	-1,0	**3,0**
2012	-1,5	-1,6	-1,5	-2,1	-2,2	-1,9	-1,7	-0,8	-2,7	-3,0	-3,6	-1,8	**-2,1**
2013	**-2,5**	**-2,6**	**-1,0**	**-0,6**	**-1,6**	**0,0**	**-1,6**	**-1,2**	**0,6**	**1,0**	**2,9**	**1,4**	**-0,5**

Kaynak: EUROSTAT. Bir önceki yılın aynı dönemine göre

Bu iyileşmenin derecesi ülkelerden ülkelere farklılık arz etmektedir. Örneğin, 2013 yılı Aralık ayında sanayi üretimi, AB'nin büyük ekonomilerinden Almanya'da yüzde 3,2, İngiltere'de yüzde 1,7 artarken; İtalya'da yüzde 0,7, Fransa'da yüzde 0,2 azalmıştır.

1.4. Kamu Borçlanması

Son yıllarda, Avro Bölgesi başta olma üzere gelişmiş ülkelerin bütçe açıkları ve yüksek kamu borçlarının sürdürülebilirliği sorununun yaşandığı dünya ekonomisinde, en azından yakın gelecekte kamu borçlarının yine yüksek düzeyde seyredeceği görülmektedir. Nitekim, 2012 yılında genel yönetim brüt borç stokunun[5] GSYH'ya oranı yükselen ve gelişmekte olan ülkelerde ortalama yüzde 35,5 iken, gelişmiş ülkelerde yüzde 108,7'dir. Gelişmiş ülkelerde bu oranın önümüzdeki dönemde de benzer düzeyde olacağı öngörülmüştür[6] (Çizelge 5). Avro Bölgesi içinde 2012 yılında bu oran, İtalya'da yüzde 127,0, Yunanistan'da yüzde 156,9, Portekiz'de 123,8, İrlanda'da 117,4'tür.

Çizelge 5- Genel Yönetim Brüt Borç Stokunun GSYH içindeki payı (%)

				Tahminler		
	2010	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**
Gelişmiş Ülkeler Ortalaması	**100,3**	**104,4**	**108,7**	**108,5**	**109,2**	**108,6**
-ABD	95,2	99,4	102,7	106,0	107,3	107,0
-Avro Bölgesi	**85,7**	**88,2**	**93,0**	**95,7**	**96,1**	**95,3**
- Almanya	82,4	80,4	81,9	80,4	78,1	75,2
- Fransa	82,4	85,8	90,2	93,5	94,8	94,8
- İtalya	119,3	120,8	127,0	132,3	133,1	131,8
- İspanya	61,7	70,4	85,9	93,7	99,1	102,5
- Yunanistan	148,3	170,3	156,9	175,7	174,0	168,6
- Portekiz	94,0	108,4	123,8	123,3	125,3	124,2

[5] General Government Gross Debt. Genel yönetim kapsamı: Merkezi yönetim, yerel yönetimler ve sosyal güvenlik kuruluşları. Ayrıntılı açıklayıcı bilgi için bkz. http://www.hazine.gov.tr/default.aspx?nsw=Gr9i93osrUr1liQiVYj1mA==-H7deC+LxBI8=&nm=495ve IMF (2013c: 90).

[6] IMF (2013c) tahminine benzer biçimde, AB Komisyonu (2014) tahmininde Avro Bölgesinin Genel Yönetim Brüt Borç Stokunun GSYH içindeki payının 2013-2015 yılları arasında yüzde 95'in üzerinde olacağı öngörülmektedir.

- İrlanda	91,2	104,1	117,4	122,0	121,0	118,3
-İngiltere	78,5	84,3	88,8	92,1	95,3	97,9
-Japonya[7]	216,0	230,3	238,0	243,5	242,3	242,4
Yükselen ve Gelişmekte Olan Ülkeler Ortalaması[8]	**39,0**	**36,7**	**35,5**	**34,7**	**33,7**	**33,3**
- Çin	33,5	28,7	26,1	22,9	20,9	19,3
- Hindistan	67,0	66,4	66,7	67,2	68,1	67,8
- Rusya	11,0	11,7	12,5	14,1	14,6	15,1
- Brezilya	65,0	64,7	68,0	68,3	69,0	68,8
- Meksika	42,4	43,6	43,5	44,0	45,8	46,6
- Türkiye	42,3	39,1	36,2	36,0	34,9	33,5

Kaynak: IMF (2013c) verilerinden türetilmiştir.

Bu noktada kısaca değinmek gerekirse, Türkiye'nin kamu borç stoku son yıllarda hızla artmakla birlikte milli gelire kıyas bakımından yükselen ve gelişmekte olan ülkelerin ortalamasına benzer düzeydedir. Ancak, Türkiye'nin kamu borcunun yanında özel sektör dış borçları çok daha hızlı artmış ve 2013 yılında 267,0 milyar $'a ulaşmıştır. Gelinen noktada, Türkiye'nin özel sektör dış borçları toplam dış borçların yüzde 68,8'ini teşkil etmektedir.

1.5. Küresel Ekonomide Gelecek Döneme İlişkin Beklentiler

Son dönemde, uluslararası piyasalarda, ABD Merkez Bankasının (Federal Reserve Bank (FED)), ABD ekonomisinde makroekonomik gelişmelerde beklenilen iyileşmelerin sağlanması halinde tahvil alım hızını düşürerek genişleyici para politikasını daraltacağı yönünde bir beklenti oluşmuştur. Bu hususta, FED'in, 22 Mayıs 2013 tarihinde ABD ekonomisindeki sürdürülebilir iyileşmeğe bağlı olarak genişleyici para politikasını kısacağına işaret etmesi ve tahvil alımlarını azaltacağına dair açıklamaları tetikleyici olmuştur.

Nitekim, beklentiler doğrultusunda FED, halihazırda, 17-18 Aralık 2013, 28-29 Ocak 2014 ve 18-19 Mart 2014 tarihli toplantılarında tahvil alımlarını 10 milyar dolarlık indirimlerle 85 milyar dolardan 55 milyar dolara kadar düşürmüştür.

Parasal genişlemenin daraltılması, ülke ekonomilerinin kırılganlıklarına bağlı olarak sermaye akımlarını olumsuz etkilemiş, özellikle gelişmekte olan ülkelerin borsalarında dalgalanmalar ve para birimlerinde belirgin bir değer kaybı yaşanmıştır. Bu durumun, içsel faktörlerle birlikte, yüksek enflasyon ve cari işlemler açığı gibi ekonomisinde iç ve dış dengesizliklere sahip ülkelere etkisi daha belirgin olmuştur.

Ayrıca, istihdam ve enflasyon gibi ekonomik göstergelerin seyrine bağlı olarak, FED'in tahvil alım programını sonlandırmasından bir süre sonra faiz artırımına

[7]Japonya'nın brüt borcunun yüksekliğine kıyasla, net borcu daha azdır. Örneğin, 2012 yılında Japonya'nın genel yönetim brüt borç stokunun GSYH'ya oranı yüzde 238,0 iken, net borç olarak bu aran yüzde 133,5'dir.

[8]IMF Dünya Ekonomik Görünümü Ekim 2013 Raporundan alınmıştır.

gideceği yönündeki açıklamaları, gelecek dönemde gelişmekte olan piyasalar açısından ilave bir risk unsuru taşımaktadır.

2) 2013 YILINDA TÜRKİYE EKONOMİSİ VE SANAYİİ

2.1 Makroekonomik Temel Sorunlar

2.1.1. Düşük Tasarruf Oranı

Türkiye'nin mevcut durumundan daha yüksek düzeyde üretken yatırımlara olan ihtiyacına karşılık, ekonominin tasarruf düzeyi geçmiş yıllarda sürekli olarak düşmüştür. 2000'li yılların başında Türkiye ekonomisinin yurtiçi tasarruf oranı yüzde 17'ler düzeyindeyken, bu oran 2009 yılında[9] yüzde 12,8'e kadar gerilemiştir. Ekonomide tasarruf – yatırım açığı yapısal bir sorun haline gelmiştir. 2012 yılında GSYH içinde yatırımların oranı yüzde 20,0, tasarrufların oranı yüzde 14,0 olmuştur. 8 Ekim 2013 tarihinde açıklanan Orta Vadeli Program (2014-2016)'da 2013 yılında tasarruf oranının daha da gerileyerek, yüzde 12,6'ya düşeceği öngörülmektedir.

Buna karşılık, 2012 yılında gelişmiş ülkelerde yatırımların GSYH'ya oranı ortalama yüzde 19,8, tasarrufların oranı yüzde 19,5' dir. Yükselen ve gelişmekte olan ülkelerde ise yatırımların GSYH'ya oranı yüzde 32,3, tasarrufların oranı yüzde 33,5' dir (IMF, 2013c).

Türkiye ekonomisinde düşük tasarruf oranı ve gittikçe artan tasarruf-yatırım açığı, yetersiz düzeydeki yatırımları dahi dış finansmana bağımlı ve ekonomiyi dış şoklara karşı kırılgan hale getirmektedir. Yatırımlarda istikrarlı bir artışın ve sürdürülebilir bir büyümenin temini için tasarruf-yatırım dengesinin sağlanması önem arz etmektedir. Yurtiçi tasarruf oranının artırılması, Türkiye ekonomisinin en temel yapısal sorunlarından bir olan cari açığın azaltılmasına da katkı sağlayacaktır.

2.1.2. Dış Ticaret Açığı

Geçmiş yıllarda, bilhassa ara malı ithalatı kaynaklı yüksek ithalatın etkisiyle dış ticaret açığı gittikçe artmıştır. Dış ticaret açığı, 2011 yılında 105,9 milyar Dolara ulaşmış ve ihracatın ithalatı karşılama oranı yüzde 56,0'a kadar düşmüştür. Ekonomideki yavaşlamayla birlikte 2012 yılında dış ticaret açığı kısmen azalmış, ancak 2013 yılında artan ithalata kıyasla ihracattaki daralmanın da etkisiyle dış ticaret açığı tekrar yüksek oranda artmıştır. 2013 yılı dış ticaret açığı, yüzde 18,7 artışla 99,8 milyar Dolardır.

Yüksek dış ticaret açığının oluşumunda, toplam ithalat içerisinde hampetrol ve doğalgaz dahil yüzde 70-75 düzeyindeki yüksek ara malı ithalatının etkisinin yanı

[9] Örneğin, 2000 yılında yüzde 17,0, 2002 yılında yüzde 17,3.

sıra, sanayide yüksek katma değerli ve teknoloji yoğun ürün üretim ve ihracatındaki düşüklüğün etkisinin de önemli bir yapısal sorun olarak belirtilmesinde yarar görülmektedir. Türkiye imalat sanayinde düşük teknolojili ürünlerden orta teknolojili ürünlere doğru bir geçiş olmasına rağmen, henüz ortanın üstü ve yüksek teknolojili ürün üretim ve ihracatının payı oldukça düşük düzeydedir. Nitekim, 2012 yılında Türkiye imalat sanayii ihracatı içerisinde yüksek teknolojili ürünlerin payı yüzde 3,7 iken, AB'de bu oran yüzde 19,8'dir[10] (Kalkınma Bakanlığı, 2013c).

Kuşkusuz, sanayinin rekabet gücünün artırılması ve dış ticaret açığının azaltılması bakımından imalat sanayiinin mevcut bütün sektörlerinin geliştirip güçlendirilmesi önem arz etmektedir. Ancak, imalat sanayii üretim ve ihracatında önemli bir yeri olan ve aynı zamanda imalat sanayi ithalatının da yüzde 65'ini oluşturan tekstil ve hazır giyim, kimya, ana metal, makina imalat, elektronik ve otomotiv sektörlerinin üzerine özenle eğilinmesi ve bu sektörlerin uluslararası rekabet gücünü artırmaya yönelik uygun politika ve stratejilerin geliştirilmesinde bilhassa yarar görülmektedir.

2.1.3. Cari Açık

Türkiye'nin tasarruf-yatırım açığı ve yüksek dış ticaret açığının etkisiyle cari açık hızlı artarak, yüksek boyuta ulaşmış ve kronik bir yapısal sorun haline gelmiştir. Cari açık, 2011 yılında 75,1 milyar $'a kadar yükselmiş, cari açığın GSYH'ya oranı yüzde 9,7'ye çıkmıştır. 2012 yılında ekonomideki yavaşlama ve ithalat düşüşüyle birlikte cari açıkta nispeten bir azalma olmuş, ancak yine de GSYH'nın yüzde 6,1'i düzeyinde gerçekleşmiştir.

Oysa, 2012 yılında, yükselen ve gelişmekte olan ülkelerde ortalama olarak GSYH'nın yüzde 1,4'ü düzeyinde cari fazla verilmiş, gelişmiş ülkelerden örneğin ABD GSYH'ın yüzde 2,7'si, Fransa yüzde 2,2'si, İtalya yüzde 0,7'si düzeyinde cari açık verirken Almanya GSYH'nın yüzde 7'si düzeyinde cari fazla vermiştir (IMF, 2013c).

Türkiye ekonomisinde cari açık 2013 yılında da yüksek oranda artmıştır. 2013 yılında cari açık, Orta Vadeli Program hedeflerinin[11] üzerinde gerçekleşmiş, bir önceki yıla göre yüzde 33,9 artarak 65,0 milyar Dolar düzeyinde olmuştur.

Ayrıca tasarruf-yatırım açığı yüksek ve dış finansmana bağımlı olan Türkiye ekonomisinde, 2013 yılında doğrudan yabancı sermaye girişlerindeki azalış da dikkat çekicidir. 2013 yılında, doğrudan yabancı sermaye girişleri yüzde 5,3 azalarak, 10,2 milyar Dolara düşmüştür.

[10]AB verisi, 2011 yılına aittir.

[11]Orta Vadeli Program (2014-2016)'da 2013 yılı cari açık hedefi 58,8 milyar Dolar öngörülmüştür.

2.1.4. Dış ve İç Borçlar

Türkiye'nin 2012 yılında 338,3 milyar Dolar olan dış borçları, 2013 yılında 388,2 milyar Dolara ulaşmıştır. Dış borçların 267,0 milyar Doları özel sektöre aittir. Dış borçlar içerisinde özel sektörün payı geçmiş yıllarda hızla artmış ve 2013 yılında yüzde 68,8'e yükselmiştir. Aynı şekilde, Türkiye'nin 2012 yılında 408,4 milyar TL olan olan iç borç stoku, 2013 yılında 430,9 milyar TL'ye çıkmıştır.

Tasarruf oranının düşüklüğü, yüksek düzeyde dış ticaret açığı ve artan cari açık ile yüksek dış borçlar ekonominin dış piyasalara bağımlılığını giderek artırmaktadır.

2.2. Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla (GSYH)

Çizelge 6- Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYH) Artışı: Büyüme (%)

	2010	**2011**	**2012**	2013 1. Çeyrek	2013 2. Çeyrek	2013 3. Çeyrek	2013 4. Çeyrek	**2013**
Ekonomik Büyüme	9,2	8,5	2,1	2,9	4,5	4,3	4,4	4,0

Kaynak: TÜİK

Türkiye ekonomisinde 2011 yılının sonlarına doğru görülen yavaşlama gittikçe belirginleşmiş ve 2012 yılında yüzde 2,1 gibi düşük bir büyüme kaydedilmiştir. Ekonomide yaşanan bu yavaşlama 2013 yılında da sürmektedir. Birinci çeyrekte yüzde 2,9, ikinci çeyrekte yüzde 4,5, üçüncü çeyrekte yüzde 4,3, dördüncü çeyrekte yüzde 4,4 açıklanan 2013 yılı ekonomik büyümesi yüzde 4,0 olarak geçmiş yıllardaki performansının altında ve sınırlı düzeyde kalmıştır (Çizelge 6).

2.2.1. Harcamalar İtibarıyla Gayri Safi Yurtiçi Hasıla

Ekonomik faaliyetlerde, 2012 yılında hanehalkı tüketiminde ve özel kesim yatırımlarında önceki dönemlere kıyasla önemli bir daralma olmuştur. Nitekim, gayri safi yurt içi hâsıla içerisinde yüzde 70'ler düzeyinde bir ağırlık teşkil eden yerleşik hanehalklarının tüketimi 2011 yılında yüzde 7,8 artarken, 2012 yılında yüzde 0,5 küçülmüştür. Ekonomik büyüme, üretim, ihracat ve istihdamın uzun dönemde en temel belirleyicisi olan özel sektör gayri safi sabit sermaye oluşumu 2011 yılı sonlarında belirgin bir şekilde yavaşlama eğilimine girmiş ve 2012 yılında yüzde 4,9 azalmıştır (Çizelge 7).

Özel sektörde ekonomiye olan güven eksikliğinin 2013 yılının özellikle ilk yarısında da devem ettiği görülmektedir. Özel sektör gayri safi sabit sermaye oluşumu, bir önceki yılın aynı dönemine göre 2013 yılı birinci çeyreğinde yüzde 4,4, ikinci çeyreğinde yüzde 0,9 azalmış, yılın genelinde yüzde 0,7 gibi küçük bir artış kaydedilmiştir (Çizelge 7).

Diğer taraftan, 2013 yılında ihracatta yaşanan daralma ekonomik büyüme rakamlarına da yansımış ve ihracatta üçüncü çeyrekte yüzde 2,3, dördüncü çeyrekte yüzde 1,5 küçülme gözlenmiştir. 2013 yılında ihracattaki büyüme sadece yüzde 0,1 olmuştur.

Çizelge 7 - Harcamalar Yöntemiyle GSYH Gelişme Hızları % Artış (1988 Fiyatlarıyla)

	2011	**2012**	2013 1.Çeyrek	2013 2.Çeyrek	2013 3.Çeyrek	2013 4.Çeyrek	**2013**
Yerleşik Hanehalklarının Tüketimi	7,8	-0,5	3,4	5,1	4,7	5,3	**4,6**
Devletin Nihai Tüketim Harcamaları	4,5	6,1	7,6	7,8	1,7	6,8	**5,9**
-Maaş, Ücret	3,9	3,6	4,3	3,5	3,6	4,0	**3,9**
-Mal ve Hizmet Alımları	5,0	8,3	11,0	11,5	0,0	8,3	**7,6**
Gayri Safi Sabit Sermaye Oluşumu	18,5	-2,7	1,5	3,4	6,0	6,4	**4,3**
- Kamu Sektörü	-3,3	10,3	51,3	27,5	17,1	11,5	**22,9**
- Makine- Teçhizat	-9,9	42,4	105,4	41,4	0,3	-12,7	**3,9**
- İnşaat	-1,6	2,8	46,2	25,2	21,2	29,2	**29,1**
- Özel Sektör	23,1	-4,9	-4,4	-0,9	3,6	4,9	**0,7**
- Makine- Teçhizat	26,1	-7,0	-4,2	-1,5	3,6	8,6	**1,3**
- İnşaat	16,6	-0,1	-4,8	0,8	3,5	-2,0	**-0,7**
Mal ve Hizmet İhracatı	6,4	16,3	5,1	0,1	-2,3	-1,5	**0,1**
(Eksi) Mal ve Hizmet İthalatı	10,9	-0,4	7,1	11,8	5,8	9,3	**8,5**
Gayri Safi Yurtiçi Hasıla	**8,5**	**2,1**	**2,9**	**4,5**	**4,3**	**4,4**	**4,0**

Kaynak: Kalkınma Bakanlığı, TÜİK (Gayri Safi Yurtiçi Hasıla Haber Bülteni verilerinden derlenmiştir.)

Bu çerçevede, 2013 yılı ekonomik büyümesinin, ekonominin uluslararası rekabet gücüne katkı sağlayan özel sektör yatırımları ve ihracat gibi faaliyetlerden ziyade, özel tüketim ve kamu kesimi harcamalarından kaynaklandığına dikkat çekmekte yarar görülmektedir. Ekonomik büyümenin kaynakları ayrıntılı olarak analiz edildiğinde[12], 2013 yılında açıklanan yüzde 4,0 oranındaki ekonomik büyümede;

- yüzde 4,6 artış gösteren yerleşik hanehalkları tüketiminden 3,1 puanlık, yüzde 5,9 artan kamu kesimi tüketiminden 0,6 puanlık ve yüzde 22,9 artan kamu kesimi yatırım harcamalarından 0,9 puanlık katkının etkili olduğu,
- buna karşılık, oldukça düşük büyüme oranları nedeniyle, özel kesim yatırımlarının katkısının 0,1 puanla sınırlı kaldığı, ihracatın katkısının ise 0,04 puan gibi yok denecek kadar az olduğu görülmektedir.

2.3. Sanayi Üretimi

2012 yılına benzer şekilde, 2013 yılında sanayi üretim artışı aylar itibariyle inişli çıkışlı ve geçmiş yıllara kıyasla düşük düzeyde seyretmiştir. Sanayi üretimi 2012 yılında yüzde 2,5, 2013 yılında yüzde 3,4 artış kaydetmiştir (Çizelge 8). Ekonominin genelindeki gelişmeler açısından öncü bir gösterge niteliğindeki sanayi üretiminde görülen sınırlı üretim artışları, Türkiye ekonomisinde yaşanan yavaşlamanın sürdüğüne işaret etmektedir.

[12] TÜİK, 1998 yılı fiyatlarıyla gayri safi yurt içi hasıla verilerinden hesaplanmıştır.

Çizelge 8- Sanayi Üretim Endeksi Artışı (%)*

	Ocak	Şub.	Mart	Nis.	May.	Haz.	Tem.	Ağus.	EyL	Ekim	Kas.	Ara.	Yıllık
2011	19,8	14,4	11,4	9,6	8,7	9,6	8,9	7,7	7,9	10,8	7,0	3,8	**9,6**
2012	0,7	2,2	3,7	4,8	5,8	2,1	3,3	0,8	4,0	0,9	2,9	-0,9	**2,5**
2013	**2,0**	**4,5**	**2,2**	**2,7**	**0,2**	**5,0**	**3,9**	**0,7**	**6,5**	**1,5**	**4,7**	**7,0**	**3,4**

Kaynak: TÜİK **(*)** Bir önceki yılın aynı dönemine göre. Takvim etkilerinden arındırılmış.

2.4. İmalat Sanayii Kapasite Kullanım Oranı

Çizelge 9 - Kapasite Kullanım Oranı (%)

	Ocak	Şub.	Mart	Nis.	May.	Haz.	Tem.	Ağus.	EyL	Ekim	Kas.	Ara.	Yıllık
2011	74,6	73,0	73,2	74,9	75,2	76,7	75,4	76,1	76,2	77,0	76,9	75,5	**75,4**
2012	74,7	72,9	73,1	74,7	74,7	74,6	74,8	74,3	74,0	74,9	74,0	73,6	**74,2**
2013	72,4	72,2	72,7	73,6	74,8	75,3	75,5	75,5	75,4	76,4	75,6	76,0	**74,6**

Kaynak: TCMB (Yıllık ortalama olarak, on iki ayın ortalaması alınmıştır.)

İmalat sanayi kapasite kullanım oranı, 2011 yılında yıllık ortalama yüzde 75,4 iken, sanayi üretimindeki yavaşlamanın da etkisiyle, 2012 ve 2013 yıllarında sırasıyla yüzde 74,2 ve yüzde 74,6 olarak gerçekleşmiştir.

2.5 İhracat

2013 yılı ihracatı 151,8 milyar Dolar olarak açıklanmıştır. Dış konjonktürün de etkisiyle, 2012 yılında genel olarak ihracat artışı yavaşlamıştır. İhracattaki yavaşlama, 2013 yılında belirginleşmiş ve bir önceki yıla kıyasla 2013 yılı ihracatı yüzde 0,4 gerilemiştir (Çizelge 10).

2013 yılında, özellikle komşu ülkelere olan ihracatımızda yüksek oranda düşüşler yaşandığı görülmektedir. 2013 yılında ihracatımız İran'a yüzde 57,7, Birleşik Arap Emirliklerine yüzde 39,2, Suudi Arabistan'a yüzde 13,2, Mısır'a yüzde 13,0 azalmıştır.

Diğer taraftan, geçmiş yıllarda bir iyileşme sağlanmış olmakla birlikte, Türk Cumhuriyetlerine olan ihracatın toplam ihracat içindeki payı henüz yüzde 4,6'dır. Türkiye'nin Türk Cumhuriyetleriyle olan dış ticaretinin artırılması, iktisadi, sosyal ve kültürel işbirliklerinin geliştirilip derinleştirilmesi önem arz etmektedir.

Çizelge 10 - İhracat Artışı(%)*

	Ocak	Şub.	Mart	Nis.	May.	Haz.	Tem.	Ağus.	EyL	Ekim	Kas.	Ara.	Yıllık
2011	22,0	21,7	19,5	26,4	11,7	19,0	24,0	32,0	20,7	8,7	18,2	5,6	**18,5**
2012	8,4	16,8	11,9	6,4	20,1	16,7	8,3	14,2	21,0	11,6	24,8	1,4	**13,0**
2013	**11,0**	**5,5**	**-0,6**	**-1,3**	**1,1**	**-6,3**	**1,8**	**-13,1**	**0,8**	**-8,6**	**3,3**	**4,9**	**-0,4**

Kaynak: TÜİK*(*) Bir önceki yılın aynı dönemine göre.*

2.6 İthalat

2011 yılındaki yüksek ithalata rağmen, 2012 yılında ekonomideki yavaşlamanın etkisiyle ithalatta azalma görülmüş ve 2012 yılı ithalatı yüzde 1,8 düşmüştür. Ancak, 2013 yılında ithalat tekrar artış eğilimine girmiş ve yüzde 6,4 artmıştır.

Çizelge 11 - İthalat Artışı (%)*

	Ocak	Şub.	Mart	Nis.	May.	Haz.	Tem.	Ağus.	EyL	Ekim	Kas.	Ara.	Yıllık
2011	44,6	48,7	44,1	40,2	43,3	41,8	31,0	27,5	35,5	15,2	8,8	0,2	**29,8**
2012	3,3	1,5	-4,5	-8,0	3,0	-5,4	-1,1	-4,3	-6,0	-5,7	12,3	-3,7	**-1,8**
2013	**7,6**	**9,0**	**-0,6**	**18,4**	**6,9**	**2,8**	**10,2**	**-3,4**	**3,5**	**3,7**	**2,2**	**16,7**	**6,4**

Kaynak: TÜİK(*) Bir önceki yılın aynı dönemine göre.

2.7. İşsizlik

Ekonomideki yavaşlamayla birlikte, üretim ve ihracat artışında görülen gerileme işsizliğe de yansımış ve işsizlik oranı 2013 yılının her ayında bir önceki yılın üzerinde çıkmıştır. Böylece, 2013 yılında işsizlik 2012 yılına göre 0,5 puan artarak yüzde 9,7 olmuştur. Kentlerde işsizlik yüzde 11,5'dir. Ayrıca, 15-24 yaş arası genç nüfusta işsizlik oranı 2012 yılında yüzde 17,5'ten 2013 yılında yüzde 18,7'ye yükselmiştir.

Çizelge 12 - İşsizlik Oranı (%)*

	Ocak	Şub.	Mart	Nis.	May.	Haz.	Tem.	Ağus.	EyL	Ekim	Kas.	Ara.	Yıllık
2011	11,9	11,5	11,5	9,9	9,4	9,2	9,1	9,2	8,8	9,1	9,1	9,8	**9,8**
2012	10,2	10,4	9,9	9,0	8,2	8,0	8,4	8,8	9,1	9,1	9,4	10,1	**9,2**
2013	**10,6**	**10,5**	**10,1**	**9,3**	**8,8**	**8,8**	**9,3**	**9,8**	**9,9**	**9,7**	**9,9**	**10,0**	**9,7**

***Kaynak*: TÜİK, Kalkınma Bakanlığı.(*) Bir önceki yılın aynı dönemine göre.**

2.8. FED'in Tahvil Alımlarını Azaltma Kararının Piyasalara Etkisi

2013 yılı Mayıs ayından bu yana ABD'de genişleyici para politikasının kısılacağına dair uluslararası piyasalarda oluşan beklentiler ve nihayetinde FED'in kararlarının etkisiyle, Türkiye'de borsa ve döviz piyasasında önemli dalgalanmalar olmuş, 22 Mayıs 2013 tarihinde 93.000'ler düzeyinde işlem gören borsa endeksi, 3 Mart 2014 tarihinde 61.000'ler düzeyine kadar gerilemiştir. 2 Mayıs 2013 tarihinde 1,79 TL olan ABD Doları 27 Ocak 2013 tarihinde 2,39 TL'ye kadar yükselmiştir. Bu süre zarfında Türk Lirasındaki değer kaybı yüzde 25,1 olmuştur.

Bunu takiben, 28 Ocak 2014 tarihinde, dövize olan talebi azaltıp, piyasaları TL'ye yönlendirmek ve döviz kurundaki bu artışı önlemek için Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası (TCMB) faiz oranlarında yaklaşık 5 puanlık sert bir artış yapmış[13], bahse konu faiz artırımının etkisiyle Türk Lirasındaki değer kaybında bir miktar toparlanma olmuştur. Ancak, faiz artırımının, yatırımları ve ekonomik büyümeyi daraltıcı etkisi göz ardı edilmemelidir.

Yukarıda açıklandığı üzere çok daha yüksek değer kayıplarının yaşandığı ara tarihlere rağmen, 03 Mart 2014 tarihi itibariyle 1 ABD Doları 2,23 TL düzeyinde olmuştur. Türk Lirası, 02 Mayıs 2013 – 03 Mart 2014[14] tarihleri arasında yüzde 19,7 değer kaybetmiştir. Türk Lirasının, bu dönemde benzer ülkeler içerisinde

[13] Örneğin, marjinal fonlama oranı yüzde 7,75'ten yüzde 12'ye, Merkez Bankası borçlanma faiz oranı yüzde 3,5'ten, yüzde 8'e yükselmiştir.
http://www.tcmb.gov.tr/yeni/duyuru/2014/DUY2014-07.pdf

[14] Bu tarihler, ilgili ayın ilk çalışma günüdür.

Arjantin Pezo'sundan sonra en fazla değer kaybeden para birimi olduğu görülmektedir.[15]

Türkiye'de, finansal kesim dışındaki firmaların net döviz pozisyonu açığı 2013 yılı Aralık ayı itibariyle 173,9 milyar Dolara ulaşmıştır. Dolayısıyla, Türkiye ekonomisinin bu yapısı içerisinde, reel sektörün ciddi bir kur riskiyle karşı karşıya olduğu aşikardır.

FED'in kararlarının yanı sıra, özellikle Türkiye ekonomisinin bu sürece yüksek cari açıkla yakalanmış olmasının ve bu süreçte yaşanan toplumsal gerilimlerin de borsadaki düşüşte ve Türk Lirasındaki değer kaybının daha yüksek olmasında etkili olduğu düşünülmektedir.

2.9. Türkiye Ekonomisi Büyüme Tahminleri

Bir önceki Orta Vadeli Program (OVP)'da yüzde 4,0 öngörülen, ancak 8 Ekim 2013 tarihinde açıklanan yeni OVP'de aşağı yönlü revize edilerek yüzde 3,6'ya çekilen Türkiye ekonomisinin 2013 yılı büyümesi, beklentiler doğrultusunda yüzde 4,0 olarak açıklanmıştır.

Diğer taraftan, yine OVP'de Türkiye ekonomisinin 2014 yılında yüzde 4,0 büyümesi hedeflenmektedir. Bununla birlikte, uluslararası kuruluşlarca, Türkiye ekonomisinin 2014 yılında büyüme oranının yüzde 2,5 - 3,8 arasında olabileceği tahmininde bulunulmaktadır (Çizelge 13).

Çizelge – 13 Türkiye Ekonomisi Büyüme Tahminleri (%)

		2014
IMF	Ekim 2013 Tahmini	3,5
OECD	Kasım 2013 Tahmini	3,8
Dünya Bankası	Ocak 2014 Tahmini	3,5
AB Komisyonu	Şubat 2014 Tahmini	2,5
Orta Vadeli Program(2014-2016)	Ekim 2013 Tahmini	4,0

Kaynak: IMF (2013b), Dünya Bankası (2014), AB Komisyonu (2014), OECD ve Kalkınma Bakanlığı (2013).

SONUÇ

2000'li yıllarda dünya hasılasına kıyasla dünya ticareti ve doğrudan yabancı sermaye girişleri çok daha fazla artmış, dünya ekonomisi içerisinde gelişmiş ülkelerin ağırlığı azalırken gelişmekte olan ülkelerin payı yükselmiştir. Ancak gelinen noktada, dünya ekonomisinde halen ABD, AB ülkeleri ve Japonya büyük bir

[15] Bu dönemde, Arjantin Pezosu yüzde 34,2, Brezilya Reali yüzde 14,5, Meksika Pezosu yüzde 8,8, Hindistan Rupisi yüzde 13,4, Rus Rublesi yüzde 14,7 değer kaybetmiş; Çin Yuanı yüzde 0,2, Güney Kore Wonu yüzde 2,9, Çek Korunası yüzde 3,9 değer kazanmıştır.
X-RATES, Historic Lookup, http://www.x-rates.com/ verilerinden türetilmiştir.

ağırlık teşkil etmekte, bu ülkelerin dünya ekonomisindeki sürükleyici konumu devam etmekte, Çin'in ağırlığı ise gittikçe artmaktadır.

Dünya ekonomisi, 2007 yılından itibaren önce ABD konut piyasası kaynaklı finansal ekonomik krizin, daha sonra başta Avro Bölgesi ekonomileri gibi gelişmiş ülkelerin kamu borçlarının yüksekliği ve sürdürülebilirliği sorunuyla karşılaşmıştır.

Borç krizinin dünya ekonomisine etkileri 2012 yılına benzer şekilde 2013 yılında da sürmüş ve gelişmekte olan ülkelerde kaydedilen yüzde 4,7'lik büyümenin etkisiyle dünya hasılasında ancak yüzde 3'lük bir reel artış sağlanabilmiştir. 2013 yılında gelişmiş ülke ekonomilerindeki büyüme ise yüzde 1'ler düzeyinde sınırlı kalmıştır.

2013 yılında, Avro Bölgesi ekonomilerindeki daralma azalarak devam etmiş, Çin'in ekonomik büyümesinde geçmiş yıllara kıyasla kısmi bir yavaşlama olmuş, ABD ekonomisinde ise ılımlı bir toparlanma gözlenmiştir.

FED, 2013 yılı sonlarında ve 2014 yılı Ocak ve Mart aylarında tahvil alımlarını 10 milyar dolarlık indirimlerle 85 milyar dolardan 55 milyar dolara düşürmüştür. Bu durum, uluslararası piyasalarda, özellikle gelişmekte olan ülkelerin borsalarında dalgalanmalara ve para birimlerinde belirgin bir değer kaybına yol açmış, bu çerçevede Türkiye'de de piyasalarda önemli dalgalanmalar olmuştur. Çok daha yüksek değer kayıplarının yaşandığı ara tarihlere rağmen, Türk Lirası, 02 Mayıs 2013 – 03 Mart 2014 tarihleri arasında yüzde 19,7 değer kaybetmiştir. Diğer taraftan, piyasaları TL'ye yönlendirmek ve döviz kurundaki artışı önlemek için Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankasınca (TCMB) faiz oranlarında yaklaşık 5 puanlık, yüksek oranlı artırıma gidilmiştir.

Faiz artırımıyla, döviz kurundaki yüksek artış engellenerek enflasyon ve makroekonomik istikrar üzerindeki olumsuz etkisi sınırlanmaya çalışılırken, bu hususun yatırımları ve ekonomik büyümeyi daraltıcı etkisi gözden uzak tutulmamalıdır. Önümüzdeki dönemde, ABD ekonomisinde işsizlikte iyileşme gibi makroekonomik gelişmelere bağlı olarak tahvil alımlarının azaltılması hususunda FED'in alacağı kararlar, özellikle cari açık veren, dış kaynağa bağımlı gelişmekte olan ülke piyasalarının durumu açısından oldukça belirleyici olacaktır.

Türkiye ekonomisinde 2011 yılı sonlarına doğru başlayan ve 2012 yılında belirginleşen yavaşlamanın, kısmen bir iyileşmeyle 2013 yılında da sürdüğü ve ekonomide düşük performanslı bir sürecin devam ettiği görülmektedir. Bu değerlendirmeler doğrultusunda Türkiye ekonomisinin içinde bulunduğu durum şu şekilde özetlenebilir:

- İhracattaki yavaşlama, 2013 yılında belirginleşmiş ve bir önceki yıla kıyasla 2013 yılı ihracatı yüzde 0,4 gerilemiştir.
- Yüksek dış ticaret açığının etkisiyle, 2013 yılında cari açık, bir önceki yıla göre yüzde 33,9 artmış ve 65,0 milyar Dolar düzeyinde olmuştur.

- Türkiye ekonomisi son dönemde geçmiş yıllara kıyasla düşük bir büyüme kaydetmiş, ekonomik büyüme 2012 yılında yüzde 2,1, 2013 yılında yüzde 4,0 olmuştur. 2013 yılı ekonomik büyümesi ağırlıklı olarak, özel kesim tüketimi ve kamu harcamalarından kaynaklanmıştır.
- Ekonomik büyümenin kaynaklarının niteliğinin iyileştirilmesi, ihracat ve özel sektör yatırımları gibi rekabet gücünü artıran unsurlara dayandırılması, ekonominin "yüksek cari açık, düşük büyüme" ortamından kurtarılması önem arz etmektedir.
- Ekonomideki yavaşlamayla birlikte, üretim ve ihracat artışında görülen gerileme işsizliğe de yansımış ve 2013 yılında işsizlik 2012 yılına göre 0,5 puan artarak yüzde 9,7'ye yükselmiştir.

2014 yılına, FED'in tahvil alımını azaltma kararlarının gelişmekte olan piyasalara ve Türkiye ekonomisine olumsuz yönde yansımaların yaşandığı bir dönemde girilmiş bulunmaktadır. 2014 yılında, bilhassa döviz kurunda yaşanan kalıcı artış, özel kesim borç yükü, üretim maliyetleri ile enflasyon, bütçe dengesi ve genel olarak makroekonomik istikrar üzerinde olumsuz etkilere yol açabilecektir.

Bu çerçevede, 2014 yılına ilişkin olarak yerli ve uluslararası kuruluşlarca hâlihazırda öngörülen yüzde 2,5 - 4,0 gibi kısmen orta düzeyde bir ekonomik büyümenin sağlanması konusunda dahi ihtiyatlı olunmasının yararlı olacağı değerlendirilmektedir. Türkiye ekonomisinde yapısal sorun haline gelen, tasarruf açığı, dış ticaret açığı ve cari açık konuları özenle ele alınmalı; bu kapsamda yatırıma, üretime, istihdama ve ihracata öncelik verilmeli, işsizlikle mücadeleye ve ithalatı azaltan istihdam odaklı sürdürülebilir büyümenin sağlanmasına gayret edilmelidir.

KAYNAKÇA

Ekonomi Bakanlığı, (2014), Uluslararası Doğrudan Yatırım Verileri Bülteni, Şubat 2014. http://www.ekonomi.gov.tr/upload/13601A4F-E5AC-3480-01A2DFE52EB8C2DF/Şubat2014web.pdf

European Commission, (2014), EuropeanEconomicForecast,Winter2014.

EUROSTAT, Short-termbusiness statistics database ve eurostat newrelease euroindicators,http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/

Hazine Müsteşarlığı, (2014), Kamu Borç Yönetimi Raporu, No: 104, Mart 2014 ve İstatistikler, http://www.hazine.gov.tr/default.aspx?nsw=BKsmUPQeFbnBXCDahrXm1A==-H7deC+LxBI8=&mid=614&cid=22&nm=40#

IMF, (2013a), World Economic Outlook Database, October 2013 Edition, http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2013/02/weodata/index.aspx

IMF, (2013b), "Transition sand Tensions",*World Economic Outlook*, Ekim 2013, Washington.

IMF, (2013c), "Taxing Times",*Fiscal Monitor*, October 2013, Washington.

IMF, (2014), *World Economic Outlook Update*, January 2014, Washington.

Investing.com, http://tr.investing.com/

Kalkınma Bakanlığı, Temel Ekonomik Göstergeler ve Dünya Ekonomisinde Son Gelişmeler Yayınları.http://www.kalkinma.gov.tr/Pages/index.aspx#

Kalkınma Bakanlığı, (2010; 2013a), Uluslararası Ekonomik Göstergeler.

Kalkınma Bakanlığı, (2013b), Orta Vadeli Program 2014-2016, Ekim 2013.

Kalkınma Bakanlığı, (2013c), 2014 Yılı Programı.

OECD, Statistics, http://www.oecd.org/statistics/

TCMB, TCMB, Ödemeler Dengesi İstatistikleri, Finansal Kesim Dışındaki Firmaların Döviz Varlık ve Yükümlülükleri (Aralık 2013) ve İmalat Sanayi Kapasite Kulanım Oranları,http://www.tcmb.gov.tr/

The World Bank, (2014), Coping with policy normalization in high-income countries", Global Economic Prospects, volume 8, January 2014, Washington.

TÜİK, Gayri Safi Yurtiçi Hasıla İstatistikleri, Sanayi Üretim Endeksi, Dış Ticaret İstatistikleri, Hanehalkı İşgücü İstatistikleri, http://www.tuik.gov.tr/Start.do

UNCTADSTAT Database, http://unctadstat.unctad.org/ReportFolders/reportFolders.aspx

UNCTAD, (2013), "Global Value Chains: Investment and Trade for Development", *World Invetment Report*, New York and Geneva.

WTO, International Trade Statistics 2013, http://www.wto.org/english/res_e/statis_e/its2013_e/its13_toc_e.htm

X-RATES,Historic Lookup, http://www.x-rates.com/